

PRIMJENA DIVERZIONIH MJERA PREMA MALOLJETNIM UČINITELJIMA OD STRANE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA U BOSANSKO-HERCEGOVAČKOM I UPOREDNOM PRAVU

Prethodno naučno saopštenje
UDK: 343.244:343.22-053.5(497.6)

DOI 10.51558/2712-1178.2022.8.2.41

Dr. sc. Vedad Gurda, vanr. profesor
Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli
email: vedad.gurda@untz.ba

Mr. sc. Elis Musić
Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona
e-mail: musicelis08@gmail.com

SAŽETAK

U ovom radu autori obrađuju pravnu prirodu, vrste i najznačajnije benefite primjene alternativnih (diverzionih) mjera prema maloljetnim učiniteljima krivičnih djela. Poseban fokus usmjeren je na diverzione mjere koje izriču policijski službenici. S tim u vezi, analizirane su mjere ovog tipa u relevantnim zakonodavstvima i praksi u Engleskoj i Velsu, Republici Irskoj, Kanadi i Bosni i Hercegovini. Došlo se do saznanja da se mjere policijske diverzije prema maloljetnicima mnogo češće primjenjuju u spomenutim državama anglo-američke pravne tradicije nego li u Bosni i Hercegovini. Razloge zašto je to tako treba tražiti u činjenici da zakoni tih država poznaju više vrsta ovih mjera, te da su zakonske mogućnosti njihove primjene mnogo šire u odnosu na maloljetničko krivično zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: *alternativne (diverzione) mjere, diverzija, maloljetni učinitelji, policijsko upozorenje*

1. Uvod

Imajući u vidu da krivična djela predstavljaju najteže forme društveno neprihvatljivih ponašanja kojima se povrjeđuju ili ugrožavaju naznačajnija pravna dobra i vrijednosti u jednom društvu i državi, države u okrilju krivičnog prava konstantno

tragaju za najsvrsishodnijim i najučinkovitijim instrumentima reagiranja prema učiniteljima krivičnih djela. Tradicionalne instrumente krivičnog pravnog reagiranja na predstupnička ponašanja čine krivične sankcije, pri čemu su do unazad nekoliko stoljeća preovladavale kazne, posebno kazne lišenja slobode, kao vrsta sankcija sa izuzetno izraženim represivnim i retributivnim koloritom. Ipak, rezultati mnogih istraživanja u oblasti krivičnog prava i penologije ukazivali su na određene nedostatke kazne zatvora i drugih sankcija institucionalnog tipa, čime su otvorene perspektive za široku primjenu alternativnih sankcija.

No, pored kritika na račun primjene zatvorskih kazni i plediranja za uvođenje vaninstitucionalnih sankcija, proponenti tzv. kritičke kriminologije su otišli i korak dalje, te su počeli dovoditi pod znak pitanja i svrsishodnost primjene tradicionalnog koncepta krivičnog pravosuđa koji se temelji na vođenju krivičnog postupka i izricanju krivičnih sankcija. S tim u vezi, ukazivali su na mnoštvo slabosti i nedostataka vođenja tradicionalnog krivičnog postupka protiv učinitelja krivičnog djela, te zagovarali primjenu različitih formi njegovog izbjegavanja i vansudskog rješavanja krivičnog pravnog spora. Ovaj savremeni koncept izbjegavanja vođenja krivičnog postupka, odnosno preusmjerenja rješavanja krivičnog pravnog spora ka nekim drugim društvenim agencijama izvan sistema krivičnog pravosuđa u literaturi se označava kao *diverzija* (eng. *diversion*), odnosno kao diverzioni model ili koncept postupanja sa učiniteljima krivičnih djela.¹ Isti je u uporednom pravu zadnjih nekoliko decenija postao posebno popularan u oblasti postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom i u nekim savremenim sistemima maloljetničkog (krivičnog) pravosuđa predstavlja preovladavajući način postupanja sa ovom kategorijom učinitelja krivičnih djela.²

S tim u vezi, imajući u vidu da ovakav način postupanja sa maloljetnim učiniteljima krivičnih djela predstavlja alternativu pokretanju ili vođenju krivičnog postupka, instrumenti (mjere) koje po-

---

1 Kovačević, M., *Diverzioni koncept postupanja prema maloletnim učiniocima krivičnih djela – opšta razmatranja i osvrt na Srbiju*, Pravni zapisi, god. VI, br. 1/2015

2 Dunkel, F., *Juvenile Justice Systems in Europe – Reform Developments Between Justice, Welfare and ‘New Punitiveness’*, Kriminologijos studijos, no. 1/2014, str. 64

duzimaju nadležni organi u cilju ovakvog (izvansudskog) okončanja maloljetničkih krivičnih predmeta se označavaju kao diverzione mjere (*measures of diversion*),³ mjere *sui generis*,⁴ vansudske,⁵ neformalne mjere⁶ ili alternativne mjere,⁷ te se iste po svojoj pravnoj prirodi razlikuju od krivičnih sankcija.⁸ Jedna od bitnih razlika između diverzionih mjera i krivičnih sankcija jeste da za razliku od krivičnih sankcija koje tradicionalno izriče sud(ija) za maloljetnike, pojedine diverzione (alternativne) mjere pored suda u određenom broju uporednih zakonodavstava može primjenjivati i nadležni tužitelj (npr. Srbija,⁹

- 3 Bruckmuller, K., Schumann, S., *Of Justice and Juveniles in Austria: Achievements and Challenges* u: Winterdyk, J. (ed.), *Juvenile Justice Systems: International Perspectives*, CRC Press Taylor & Francis Group, 2015, str. 34; Stevanović, I., Vujić, P., *Vaspitni nalozi i načelo ne bis in idem* u: Načelo ne bis in idem i pravna sigurnost građana (međunarodni pravni standardi, regionalna zakonodavstva i iskustva u primeni), Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2022, str. 209
- 4 Simović, M., Jovašević, D., Mitrović, Lj., Simović-Nišević, M., *Komentar Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske*, Međunarodno udruženje naučnih radnika – AIS, Banja Luka, 2010, 93
- 5 Karović, S., Maloku, A., Shala, S., *Maloljetničko krivično pravo u Bosni i Hercegovini sa osvrtom na krivičnopravni položaj i odgovornost maloljetnika*, Kriminalističke teme, god. XX, br. 1-2, 2020, str. 108
- 6 Jovašević, D., *Evropski standardi i neformalne mere u maloletničkom krivičnom pravu*, Evropsko zakonodavstvo, Beograd, god. IX, br. 33-34, 2010, str. 35
- 7 Sijerčić-Čolić, H., *Sudstvo za maloljetnike kao ključni element nacionalne politike ljudskih prava i restorativna pravda za maloljetnike – savremena kretanja u maloljetničkoj delinkvenciji i sudstvu za maloljetnike u Bosni i Hercegovini*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, LIII – 2010, str. 362-369; Gurda, V., *Novine u oblasti alternativnih mjera i sankcija u maloljetničkom krivičnom pravu Bosne i Hercegovine*, Društveni ogledi, vol. 2., br. 1, 2015, str. 179-181;
- 8 O sličnostima i razlikama između alternativnih mjera i krivičnih sankcija za maloljetnike vidi više u: Gurda, V., Husić, D., *Policijsko upozorenje-nova alternativna mjera u maloljetničkom krivičnom pravu u Bosni i Hercegovini*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Tuzli, br. 1/2015, str. 66
- 9 Kovačević, M., *Diverzioni koncept postupanja prema maloletnim učiniocima krivičnih dela – opšta razmatranja i osvrt na Srbiju*,

Grčka,¹⁰ Austrija,¹¹ Bugarska, Njemačka, Češka¹²), ali i policijski službenici.

Pri tome, u literaturi se razlikuju dvije vrste diverzije: a) jednostavna i b) složena diverzija. *Jednostavna (prosta) diverzija*, koju pojedini njemački autori označavaju i kao *diverzija bez bilo kakve sankcije*, odnosno *neinterveniranje* (*eng. non-intervention*),¹³ predstavlja takav oblik alternativnog postupanja u okviru kojeg policijski službenik ima ovlaštenja da maloljetnika samo opomene (upozori) za učinjeno krivično djelo, te da ne dostavlja izvještaj o učinjenom krivičnom djelu nadležnom tužitelju radi pokretanja krivičnog postupka. U ovu vrstu diverzije ubrajaju se i ovlaštenja tužitalja da na temelju primjene načela oportuniteta krivičnog gonjenja ili nekim drugim sličnim institutima donose odluku da zbog (bagatelne) prirode i težine krivičnog djela ili okolnosti koje su vezane za ličnost maloljetnika ne pokreće krivični postupak prema njemu.¹⁴ Na kraju, jedan od modaliteta jednostavne diverzije predstavlja i ovlaštenja sudije da iz određenih zakonskih razloga obustavi već pokrenuti krivični postupak prema maloljetniku.

Pravni zapisi, god. VI, br. 1/2015, str. 116

- 10 Pitsela, A., Greece u: Dunkel, F., Grzywa, J., Horsfield, Ph., Pruin, I. (eds), *Juvenile Justice Systems in Europe, Current Situation and Reform Developments*, 2nd revised edition (vol. 2), Forum Verlag Godesberg, 2011, str. 633
- 11 Bruckmüller, K., Pilgram, A., Stummvoll, G., Austria u: Dünkel, F., Grzywa, J., Horsfield, P., Pruin, I. (ur.), *Juvenile Justice Systems in Europe, Current Situation and Reform Developments*, 2nd revised edition (vol. 1), Forum Verlag Godesberg, 2011, vol. 1, str. 52
- 12 Dunkel, F., Pruin, I., Grzywa, J., *Sanctions Systems and Trends in The Development of Sentencing Practices* u: Dunkel, F., Grzywa, J., Horsfield, Ph., Pruin, I. (eds), *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and Reform Developments*, 2nd revised edition (vol. 4), Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2011, str. 1663-1664
- 13 Dunkel, F., *Youth Violence and Juvenile Justice in Germany* u: Dunkel, F., Drenkhahn, K. (eds.), *Youth Violence, New Patterns and Local responses - Experiences in East and West*, str. 108
- 14 Stevanović, I., *Nova zakonska rešenja o maloletnicima: značaj alternativa institucionalnom tretmanu (u svetlu reintegracije izvršilaca i osnaživanja žrtava)*, Temida, Beograd, br. 1/2006, str. 62-63

S druge strane, *složena diverzija* predstavlja takav oblik alternativnog postupanja u okviru kojeg nadležni subjekt (policijski službenik, tužitelj ili sudija) odluku o neiniciranju, odnosno nepokretanju ili obustavi krivičnog postupka prema maloljetniku uvjetuje ispunjenjem određenih obaveza (naloga) ili suzdržavanjem od određenih zabrana koje mu nadležni subjekt odredi.

Dodatno, posmatrano u procesnom smislu, a s obzirom na stadij odlučivanja o istoj, može se govoriti i o a) *diverziji prije podizanja optužnice i pokretanja krivičnog postupka prema maloljetniku (precharge diversion, precourt diversion)*, te o b) *diverziji nakon podizanja optužnice i pokretanja krivičnog postupka prema maloljetniku (postcharge diversion, postcharge referral)*.¹⁵ Spomenute vrste diverzije mogu imati različite stvarne i procesnopravne učinke. Ukoliko se diverzija primjenjuje od strane policijskog službenika ili tužitelja prije pokretanja postupka prema maloljetniku, odnosno prije svojevrsnog optuženja maloljetnika, takav oblik diverzinog postupanja predstavlja potpuno izbjegavanje vođenja krivičnog postupka i ovu vrstu diverzije pojedini autori razumjevaju kao *pravu/istinsku diverziju (tru diversion)*.¹⁶ S druge strane, ukoliko je krivični postupak prema maloljetniku već pokrenut te nadležni organ (sud) prije okončanja krivičnog postupka primjenjuju neku od diverzionih mjera, koja treba da usmjeri rješavanje krivičnopravnog spora ka nekom od vansudskih tijela ili agencija, takva vrsta diverzije ima značenje *preusmjeravanja*, odnosno *skretanja* krivičnog postupka ka neformalnim (vansudskim i vankrivičnim) načinima postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom.

Predmet istraživanja ovog rada ne čine svi navedeni oblici diverzije, već diverziona postupanja policijskih službenika prema maloljetnicima u sukobu sa zakonom. S tim u vezi, dati će se prikaz primjene tzv. *policijske diverzije* u uporednom, te u maloljetničkom krivičnom pravu u Bosni i Hercegovini. U tom kontekstu istražiti će se zakonski uvjeti, procedure i obim primjene mjera policijske diverzije u legislativi i praksi Engleske i Velsa, Republike Irske i Kanade, kao i mjere policijskog upozorenja u domaćem pravu. No, prije nego se pristupi onome što predstavlja centralni predmet istraživanja ovog rada uka-

---

15 Wilson, H., Hoge, R., *The Effect of Youth Diversion Programs on Recidivism: A Meta-Analytic Review*, Criminal Justice and Behavior, vol. 40, no. 5/2013, str. 498

16 *Ibid*

zati će se na prednosti i nedostatke primjene alternativnih (diverzionih) mjera generalno.

2. Prednosti i nedostaci diverzionih mjera

Kao što je prethodno istaknuto diverzioni koncept postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom javlja se kao produkt učenja kritičke kriminologije tokom sedamdesetih godina XX vijeka, čije su se osnovne doktrinarne postavke temeljile na kritici klasičnog načina rješavanja krivičnih predmeta kroz vođenje krivičnog postupka, te ukazivanju na benefite diverzionog modela postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom.

Kada je riječ o benefitima primjene diverzionih mjera u literaturi se ističe da one: a) obično predstavljaju brži i jednostavniji način okončanja maloljetničkih krivičnih predmeta u odnosu na konvencionalnu krivičnu procedura,¹⁷ a samim time b) i troškovi njihove primjene su manji u odnosu na troškove vođenja krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija.¹⁸ Nadalje, c) izbjegavanjem pokretanja krivičnog postupka ili preusmjeravanjem maloljetnika ka alternativnim forumima minimiziraju se mogućnosti stigmatizacija maloljetnika, koja je nerijetko imanentna procesuiranja maloljetnika u okviru sistema krivičnog pravosuđa.¹⁹ Dodatno, imajući u vidu da se diverzioni model postupanja smatra posebno primjerenim oblikom reagiranja na lakše oblike maloljetničkog prestupništva,²⁰ primjenom alternativnih mjera prema učiniteljima lakših krivičnih djela rasterećuju se kapaciteti krivičnog pravosuđa, tako da sudovi u tom slučaju svoje kapacitete mogu usmjeriti ka procesuiranju učinitelja teških krivič-

17 Radulović, Lj., *Maloletničko krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2010, str. 78

18 Gurda, V., *Odgojne preporuke kao alternativa krivičnom postupku prema maloljetnicima i njihova primjena u praksi*, Anali Pravnog fakulteta u Zenici, br. 8, 2011, str. 179

19 Puharić, B., Radić, I., *Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015, str. 635-670

20 Dunkel, F., *Diversion: A Meaningful and Successful Alternative to Punishment in European Juvenile Justice Systems* u: Junger-Tas, J., Dunkel, F. (eds.), *Reforming Juvenile Justice*, Springer, Dordrecht, 2009, str. 159-160.

nih djela.²¹ Također, e) u postupku primjene alternativnih mjera lokalna zajednica je često mnogo više uključena u kreiranje i implementaciju načina društvene reakcije prema maloljetnim učiniteljima krivičnih djela, nego li je to slučaj u procesu izvršenja maloljetničkih krivičnih sankcija kao tradicionalnih instrumenta reagiranja na prestupništvo maloljetnika.²² Na kraju, f) za razliku od tradicionalnog krivičnog pravnog modela u kojem je krivična odgovornost nametnuta i koju maloljetni učinitelj nerijetko tokom sudskog postupka osporava i izbjegava, primjena alternativnih mjera se temelji na principima dobrovoljnosti i participativnosti maloljetnika, odnosno ona je uvjetovana priznanjem krivnje i dobrovoljnim preuzimanjem odgovornosti za učinjeno djelo, što je fundamentalna pretpostavka istinske resocijalizacije maloljetnika.

Zaključno, rezultati pojedinih istraživanja sugeriraju da diverziona mjera mogu predstavljati učinkovitiji instrumentarij na planu borbe protiv maloljetničkog prestupništva u odnosu na krivične sankcije, te da je stopa recidivizma maloljetnika prema kojima su primjenjivane diverziona mjere niža u odnosu na maloljetnike kojima su nakon provedenog krivičnog postupka izricane krivične sankcije, a do kakvih rezultata su, između ostalih, došli Wilson i Hoge u okviru svoga istraživanja.²³ Predmetno istraživanje predstavlja veliku meta-analizu 45 studija u kojima je analizirana učinkovitost čak 73 diverzionih programa, koji su u periodu od 1972. do 2010. godine, realizirani na području SAD-a, Kanade i Australije. 13 analiziranih programa se odnosilo na primjenu jednostavne diverzije od strane policijskih službenika (caution), a 60 na neki od oblika složene diverzije sa intervencijom. Svakom od studija obuhvaćen je određen broj maloljetnika prema kojima su primjenjivane diverziona mjere i odgovarajući broj maloljetnika koji su sankcionirani u tradicionalnom krivičnom postupku, a koji su činili svojevrstnu kontrolnu grupu. Cje-

---

21 Kovačević, M., *Diverzioni koncept postupanja prema maloletnim učinicima krivičnih djela - opšta razmatranja i osvrt na Srbiju*, Pravni zapisi, god. VI, br. 1/2015, str. 112

22 Mitrović, Lj., *Vaspitne preporuke i njihova primjena u uporednom pravu*, Godišnjak Fakulteta pravnih nauka (Banja Luka), god. 3, br. 3/2013, str. 19-20

23 Wilson, H., Hoge, R., *The Effect of Youth Diversion Programs on Recidivism: A Meta-Analytic Review*, Criminal Justice and Behavior, vol. 40, no. 5/2013, str. 503

kopuni istraživački uzorak u okviru predmetne meta-analize činilo je 14573 maloljetnika koji su bili podvrgnuti diverzionim programima te 18840 maloljetnika koji su procesuirani u tradicionalnom krivičnom postupku. U 60 od 73 analizirana diverziona programa nivo recidivizma maloljetnika koji su bili podvrgnuti tim programima bio je manji u odnosu na kontrolne grupe maloljetnika koji su procesuirani na tradicionalni način. Zaključno, utvrđeno je da je prosječna stopa recidivizma maloljetnika prema kojima su primjenjivane diverzione mjere iznosila 31,5%, dok je prosječna stopa recidivizma onih maloljetnika kojima su izricane krivične sankcije po okončanju krivičnog postupka dosegala 41,3%.²⁴

Međutim, primjeni predmetnih mjera se mogu uputiti i određeni prigovori. S tim u vezi, kao osnovni nedostaci ovih mjera može se istaći to da neke od njih posjeduju izuzetno skromno specijalno-preventivne potencijale, a da najveći broj njih od strane drugih maloljetnika mogu biti percipirane kao izrazito blag oblik društvenog reagiranja prema maloljetnim prestupnicima, tako da se njima ne mogu ostvariti ni značajniji efekti generalne prevencije. Dodatno, s obzirom da su kriteriji za primjenu pojedinih diverzionih mjera prilično neodređeni (npr. kod procjene (ne)svrsishodnosti pokretanja krivičnog postupka), to može rezultirati arbitrarnim postupanjem nadležnih organa i nejednakim tretiranjem pojedinih maloljetnika u (gotovo) identičnom slučaju. Na kraju, ponekada je vrlo teško maloljetnom učinitelju u neformalnom (vansudskom) postupku obezbjediti isti nivo procesnih prava i garancija (due proces) kao u krivičnom postupku.²⁵

No, imajući u vidu da su prednosti diverzionog načina postupanja znatno veće u odnosu na njegove nedostatke, u dokumentima Ujedinjenih nacija (UN) kao što su *Standardna minimalna pravila UN za provođenje maloljetničkog pravosuđa (Pekinška pravila)* (pravila 11. i 18.), *Standardna minimalna pravila UN za alternativne kaznene mjere (Tokijska*

---

24 *Ibid*, str. 503-504

25 O još nekim nedostacima diverzionog, kao i drugih oblika alternativnog postupanja vidi više u: Carić, M., *Načelo svrhovitosti (oportuniteta) kaznenog progona iz čl. 175 Zakona o kaznenom postupku i njegova primjena u praksi*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 8, broj 1/2001, str. 606-608; Puharić, B., Radić, I., *Primjena načela svrhovitosti u postupku prema maloljetnicima*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 22, broj 2/2015, str. 638

pravila) (pravila 1.4, 2.5 i 5.1.) i *Generalni komentar (br. 24) o pravima djece u sistemu pravosuđa za djecu Komiteta UN o pravima djeteta iz 2019. godine*, ali i u dokumentima Vijeća Evrope, poput *Evropskih pravila o sankcijama i mjerama u predmetima maloljetnih učinitelja krivičnih djela (Rec (2008)11) (pravila 3. i 12.) i Smjernica o pravosuđu prilagođenom djeci iz 2010. (čl. 23-26)* preporučuje se primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u sukobu sa zakonom.

S tim u vezi, primjera radi, u pravilu 11.1. Pekinških pravila se preporučuje da „kada god je to prikladno treba razmotriti postupanje sa maloljetnim učiniteljima bez pribjegavanja formalnom suđenju“, te se dalje u pravilu 11.2. navodi da će za ovakav način rješavanja maloljetničkih krivičnih predmeta biti nadležni policija, tužilaštvo ili neki drugi organi koji se bave maloljetničkim prestupništvom. Također, i u *Generalnom komentaru (br. 24) o pravima djece u sistemu pravosuđa za djecu Komiteta UN o pravima djeteta (čl. 16.)* se sugerira da „mogućnosti izbjegavanja krivičnog postupka (*diversion*) trebaju biti moguće čim prije nakon kontakta maloljetnika sa sistemom i u različitim stadijima postupka“, što znači da se primjena diverzionih mjera treba omogućiti i u preliminarnim stadijima postupanja prema maloljetnom učinitelju od strane policijskih službenika.

U skladu sa navedenim međunarodnim dokumentima i standardima u legislativi pojedinih država predviđene su mogućnosti primjene diverzionih (alternativnih) mjera prema maloljetnicima od strane policijskih službenika. U tekstu koji slijedi analizirati će se primjena policijskih diverzionih mjera u odabranim uporednim zakonodavstvima.

3. Primjena policijskih diverzionih mjera u uporednom pravu

Premda međunarodni dokumenti iz oblasti postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom snažno zagovaraju primjenu diverzionih (alternativnih) mjera, te plediraju na nacionalne zakonodavce da otvore perspektive njihove primjene u svim, pa i najranijim stadijima postupanja sa maloljetnim učiniteljima, zanimljivo je da te međunarodne preporuke nisu implementirane u mnogim nacionalnim zakonodavstvima. Naime, legislativna rješenja koja nude mogućnosti

primjene alternativnih mjera prema maloljetnicima od strane policijskih službenika, te izbjegavanja pokretanja krivičnog postupka prema njima, susreću se uglavnom u državama anglo-američke pravne tradicije, poput: Engleske i Welsa,²⁶ Republike Irske,²⁷ Sjeverne Irske,²⁸ Australije,²⁹ Novog Zelanda³⁰ te Kanade,³¹ a iste se primjenjuju i u SAD-u³² i Škotskoj, ali kao neformalne mjere, s obzirom da njihova primjena nije zakonom normirana.³³ S druge strane, mjere policijske

-
- 26 Gelsthorpe, L., Kemp, V., *Juvenile Justice: England and Wales* u: Winterdyk, J. (ed.), *Juvenile Justice Systems: International Perspectives*, CRC Press Taylor & Francis Group, 2015, str. 358
- 27 Seymour, M., Ireland, u: Decker, S., Marteach, N. (eds.), *International Handbook of Juvenile Justice*, Second Edition, Springer, 2017, str. 333
- 28 Dunkel, F., Pruin, I., Grzywa, J., *Sanctions Systems and Trends in The Development of Sentencing Practices* u: Dunkel, F., Grzywa, J., Horsfield, Ph., Pruin, I. (eds), *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and Reform Developments* (2nd revised edition) (vol. 4), Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2011, str. 1663
- 29 Crawford, A., Newburn, T., *Youth Offending and Restorative Justice*, Willan Publishing, 2003, str. 29-31
- 30 Gavrielides, T. (ed.), *Comparative Restorative Justice*, Springer, 2021, str. 200
- 31 Alain, M., Corrado, R., Reid, S. (eds.), *Implementing and Working with the Youth Criminal Justice Act across Canada*, University of Toronto Press, Toronto, 2016, str. 11
- 32 Siegel, L., Welsh, B., *Juvenile Delinquency: Theory, Practice and Law*, Cengage Learning, 2018, str. 659
- 33 Premda u Škotskoj mogućnosti primjene diverzionih mjera za maloljetnike od strane policije nisu zakonom uređene dugi niz godina policijski službenici baštine praksu da u određenim slučajevima maloljetnike koji su po prvi put učinili lakše krivično djelo samo upozore i ne šalju izvještaj o istom ka tužilaštvu radi eventualnog pokretanja krivičnog postupka. Pa premda ovakva praksa nije nikada ozakonjena i uređena odgovarajućim zakonima iz oblasti maloljetničkog krivičnog pravosuđa, 2004. godine nadležne policijske vlasti su donijele odgovarajuće smjernice (*police guidelines*) za primjenu programa (shema) policijskog restorativnog upozorenja (*police restorative warning*), u okviru kojeg policijski službenik maloljetniku izriče upozorenje za učinjeno krivično djelo ali i određuje obavezu da se izvine žrtvi istog. Vidi više u: Dignan, J., *Juvenile Justice, Criminal Courts and Restorative Justice*

diverzije ne susreću se u maloljetničkim krivičnim zakonodavstvima država sa prostora kontinentalne Evrope, izuzev u zakonodavstvima Holandije³⁴ i Crne Gore^{35, 36} a tokom pretodne decenije iste su uvedene i u maloljetničko krivično zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini.

Navedena legislativna praksa u državama kontinentalne Evrope pomalo iznenađuje imajući u vidu da prethodno spominjani međunarodni dokumenti preporučuju primjenu diverzionih mjera i od strane policije. Neki od razloga zašto predmetne mjere ne egzistiraju u legislativi kontinentalno-evropskih država temelje se na logici pravnog tradicionalizma, u kojima ovlaštenja za okončanje krivičnih predmeta tradicionalno pripadaju krivičnom pravosuđu, odnosno nadležnim sudovima i izuzetno tužilaštvu. S druge strane, mogućnošću

---

in: Johnstone, G., Van Ness, D. (eds.), *Handbook of Restorative Justice*, Willan Publishing, 2007, str. 274

- 34 Van Kalmthout, A. M., Bahtiyar, Z., *The Netherlands* u: Dunkel, F., Grzywa, J., Horsfield, Ph., Pruin, I. (eds), *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and Reform Developments*, Second revised edition (vol. 2), Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2011, str. 1663
- 35 *Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku* Crne Gore je predviđena alternativna mjera pod nazivom opomena, koju maloljetnim učiniteljima krivičnih djela do tri godine pod određenim zakonskim uvjetima može izreći državni tužilac za maloljetnike ili odrediti ovlašćeni policijski službenik sa posebnim znanjima iz oblasti zaštite prava maloljetenih lica (policajac za maloljetnike). Vidi više u: Radulović, D., *Alternativne mjere i krivične sankcije za maloljetnike u maloljetničkom krivičnom zakonodavstvu* Crne Gore u: Stevanović, I. (ur.), *Pravda po meri deteta*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2018, str. 138-140
- 36 Vrijedi napomenuti da u Belgiji (premda takva praksa nema zakonsko utemeljenje) policija često maloljetnim učiniteljima izriče nezvanično upozorenje (*unofficial warning*) ili čak koristi i određene oblike složene policijske diverzije u okviru koje maloljetniku uz upozorenje izdaje određene naloge, poput obaveze da pohađa određene edukativne programe ili da nadoknadi žrtvi manju pričinjenu štetu. Tako: Christiansen, J., Dumortier, E., Nuytiens, A., Belgium u: Dunkel, F., Grzywa, J., Horsfield, Ph., Pruin, I. (eds), *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and Reform Developments*, Second revised edition (vol. 1), Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2011, str.105-106

primjene alterantivnih (diverzionih) mjera od strane policije, ovom organu koji nije dio krivičnog pravosuđa već administrativne vlasti, dala bi se ovlaštenja da može vršiti selekciju predmeta koji (ne)će ići u formalnu sudsku proceduru, te de facto i ovlasti da može okončati krivični predmet maloljetnika. Takvo što bi zasigurno odudaralo od kontinentalno-evropske krivičnopravne tradicije.

Osim toga, davanjem ovlaštenja policiji da može primjenjivati mjere diverzije prema maloljetnicima značilo bi narušavanje generalnog principa o trodiobi vlasti na zakonodavnu, sudsku i izvršnu, koji predstavlja jedan od temeljnih postulata prava u državama kontinentalne Evrope, jer bi policija kao organ izvršne vlasti preuzela određene konvencionalne prerogative sudske vlasti.³⁷

Na kraju, u pojedinim državama poput Njemačke, na primjenu policijskih diverzionih mjera se gleda sa određenom dozom skepse i zbog negativnih historijskih iskustava, s obzirom da je Gestapo za vrijeme nacističke vladavine posjedovao određena ovlaštenja pravosudnih organa, a što je za rezultat imalo masovna kršenja temeljnih ljudskih prava.³⁸

U svakom slučaju, u državama čija zakonodavstva poznaju mjere policijske diverzije one prevashodno predstavljaju instrumente reagiranja na lakše oblike primarnog maloljetničkog prestupništva i rezultati određenih istraživanja ukazuju da ovakav oblik društvene reakcije predstavlja učinkovitu strategiju na planu smanjenja recidivizma maloljetnike, odnosno da je stopa recidivizma maloljetnika koji su po prvi put učinili lakše krivično djelo i prema kojima je policija primjenila neku od diverzionih mjera manja u odnosu na takve maloljetnike koji su procesuirani pred nadležnim sudom.³⁹ Međutim, treba istaći da se u pojedinim zakonodavstvima ove mjere mogu, kada je to primjereno, primjenjivati i povodom težih krivičnih djela, te i u slučaju kada maloljetnik ponovi krivično djelo.

---

37 Dunkel, F., *Youth Violence and Juvenile Justice in Germany* u: Dunkel, F., Drenkhahn, K. (eds.), *Youth Violence, New Patterns and Local Responses-Experiences in East and West*, Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2003, str. 108

38 *Ibid*

39 Wang, J., Weatherburn, D., *Are Police Cautions a Soft Option? Reoffending Among Juveniles Cautioned or Referred to Court*, *Australina and New Zealand Journal of Criminology*, vol. 52, no. 3, 2018

U svim zakonodavstvima one se koriste u formi jednostavne diverzije, ali u određenom broju država one uključuju i elemente složene diverzije, gdje policijski službenik prilikom izricanja opomene ili upozorenja povodom učinjenog krivičnog djela može maloljetniku naložiti i izvršenje određenih naloga ili zabrana, čije uspješno izvršenje od strane maloljetnika ima za rezultat da policijski službenik ne inicira krivično gonjenje maloljetnika, odnosno da ka tužilaštvu ne podnosi izvještaj o učinjenom krivičnom djelu. Također, u pojedinim državama primjena složene policijske diverzije može uključivati i implementiranje određenih programa i praksi restorativne pravde. S obzirom da analiza primjene mjera policijske diverzije prema maloljetnicima u svim spomenutim zakonodavstvima nadilazi mogućnosti ovog rada, u daljnjem tekstu biti će analizirane date mjere u Engleskoj i Velsu, Republici Irskoj i Kanadi.

3.1. Policijske opomene (cautions) u Engleskoj i Velsu

Na području Engleske i Velsa ovaj oblik diverzionog postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom se razvijao u okviru tradicionalnih diskrecionih ovlaštenja policijskih službenika da u slučaju maloljetnika koji su po prvi put učinili krivično djelo ne moraju ići sa iniciranjem postupka optuženja, već da maloljetnika mogu samo opomenuti (*Caution*). Pri tome, ovakav način policijske intervencije prema maloljetnicima dugi niz godina nije ima statutarno uporište već se razvijao u okviru *Common Law* prakse, da bi podkraj XX vijeka ovakva višedecenijska praksa bila ozakonjena. Naime, stupanjem na snagu *Crime and Disorder Act-a* iz 1998. godine i *Youth Justice and Criminal Evidence Act-a* iz 1999. godine uveden je i zakonski režim policijske diverzije u formi ukora (*Reprimand*) i posljednjeg upozorenja (*Final Warning*).⁴⁰ Ovaj režim je 2012. godine noveliran *The Legal Aid and Sentencing of Offenders Act-om*, na način da su ukinute mjere ukora (*Reprimand*) i posljednjeg upozorenja (*Final Warning*), a uvedene su alternativne mjere pod nazivom opomena za mlade (*Youth Caution*) i uvjetna

---

40 Dignan, J., *England and Wales* u: Dunkel, F., Grzywa, J., Horsfield, Ph., Pruin, I. (eds), *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and Reform Developments*, Second revised edition (vol. 4), Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2011, str. 365

opomena za mlade (Conditional Youth Caution).⁴¹

Osim spomenutih, *The Legal Aid and Sentencing of Offenders Act* predviđa još dvije policijske alternativne mjere, odnosno dva načina izbjegavanja iniciranja pokretanja krivičnog postupka prema maloljetniku od strane policijskih službenika. S tim u vezi, u skladu sa spomenutim zakonom policijski službenik u slučaju kada maloljetnik po prvi put učini izuzetno lahko krivično djelo ili ispolji neki od lakših oblika antisocijalnog ponašanja može odlučiti da ne inicira krivično gonjenje maloljetnika (*tzv. no further action*) ili koristiti neki oblik vanskudskog rješavanja maloljetničkih predmeta (*tzv. community resolution*) (npr. naložiti lično izvinjenje ili naknadu štete žrtvi). No, ono što je bitno naglasiti jeste da navedene radnje predstavljaju oblik neformalnih aktivnosti, odnosno neformalne opomene (*informal action/caution*) koje se ne bilježe u zvaničnim policijskim evidencijama.⁴² S druge strane, *opomena za mlade* (Youth Caution) i *uvjetna opomena za mlade* (Conditional Youth Caution) predstavljaju formalne diverziona mjere čije se izricanje evidentira u službenim policijskim evidencijama i iste se mogu koristiti u krivičnom postupku pred sudom povodom nekog novog krivičnog djela.

Kada je riječ o prvonavedenoj formalnoj mjeri, odnosno mjeri opomene (*Youth Caution*) bitna novina koja je uvedena spomenutim zakonskim tekstom jeste da nije isključivo namjenjena za reagiranje na primarne slučajeve maloljetničkog prestupništva (kao ranija mjera ukora), već se može izricati i maloljetnim prestupnicima kojima je ranije izricana opomena ili čak i onim koji su sankcionirani za određeno krivično djelo.^{43, 44} Policijski službenik može izreći opomenu

41 Bateman, T., England and Wales u: Decker, S., Marteache, N. (eds.), *International Handbook of Juvenile Justice*, Second Edition, Springer, 2017, str. 296

42 Gelsthorpe, L., Kemp, V., *Juvenile Justice: England and Wales* u: Winterdyk, J. (ed.), *Juvenile Justice Systems: International Perspectives*, CRC Press Taylor & Francis Group, 2015, str. 358

43 Gillespie, A., Weare, S., *The English Legal System (6th Edition)*, Oxford University Press, 2017, str. 414

44 Ipak, treba istaći da i mjera opomene predstavlja instrument reagiranja prevashodno prema maloljetnim učiniteljima koji su po prvi put učinili krivično djelo (ako nije poduzeta neka od prehodno spomenutih mjera neformalne akcije), a da se iste maloljetnim recidivistima mogu izricati u nekim izuzetnim slučajevima, primjera radi, ukoliko je prošlo dosta vremena od

maloljetniku pod određenim okolnostima za bilo koje krivično djelo ukoliko: a) postoji dovoljno dokaza da se maloljetnik optuži za krivično djelo; b) maloljetnik prizna da je počinio krivično djelo i ako c) policijski službenik smatra da ne bi bilo u javnom interesu mladu osobu ne treba krivično goniti.⁴⁵ Opomena najčešće predstavlja oblik jednostavne diverzije koja se iscrpljuje u tome da policijski službenik samo maloljetnika upozori za učinjeno krivično djelo. No, uz saglasnost maloljetnika policijski službenik može pozvati žrtvu i upriličiti razgovor između maloljetnika i žrtve, na koji način ova mjera poprima obrise medijacije. Također, uz njegov pristanak, policijski službenik može maloljetnika uputiti ka timu za maloljetne učinitelje (YOT) radi obavljanja određenih aktivnosti ili obaveza.⁴⁶ Timovi za maloljetne učinitelje predstavljaju tijela koja djeluju na lokalnom nivou i imaju zadatak da koordiniraju aktivnosti različitih agencija (službi) koje se bave preveniranjem maloljetničkog prestupništva, te kreiranjem različitih programa tretmana maloljetnika u okviru izvršenja određenih mjera ili sankcija koja maloljetnim učiniteljima izriču nadležni organi ili nadzorom nad izvršenjem istih. Ove multidisciplinarne timove čine predstavnici različitih tijela koja se bave prestupništvom maloljetnika, poput policije, probacijskih službi, centara za socijalni rad, kao i zdravstvenih i obrazovnih ustanova.⁴⁷ Primjena programa medijacije i upućivanje maloljetnika ka timovima za maloljetnike predstavlja oblike složene diverzije, čija je primjena kod ove alternativne mjere fakultativnog karaktera i uvjetovana je pristankom maloljetnika.

S druge strane, uvjetna opomena (*Conditional Youth Caution*) predstavlja isključivo oblik složene diverzije gdje policijski službenik ma-

---

prvoučinjenog krivičnog djela, što sugerira da je prethodno izrečena mjera opomene od strane policije ili presuda suda imali odvratajući učinak. Vidi: Muskala, M., *Diversion in Juvenile Justice in England and Wales*, Resocijalizacija Polska – Polish Journal of Social Rehabilitation, no. 8/2014, str. 230-231

45 Hopkins Burke, R., *Young People, Crime and Justice (second edition)*, Routledge, 2017, str. 238

46 Vidi: <https://www.redbridge.gov.uk/young-people/youth-conditional-caution-ycc-and-youth-caution-yc/> (pristup: 11.12.2022)

47 Hirschel, D., Wakefield, Sasse, S., *Criminal Justice in England and United States (second edition)*, Jones and Bertlett Publishers, 2008, str. 328

loljetnika upućuje ka timu za maloljetne učinitelje, koji će mu odrediti bar jednu obavezu ili zabranu koju maloljetnik mora ispuniti, a čije ispunjenje predstavlja uvjet da policijski službenik ne bi inicirao krivično gonjenje maloljetnika pred nadležnim tužilaštvom.⁴⁸ U skladu sa uputstvom Ministarstva pravde iz 2013. godine policijski službenik može maloljetniku odrediti neku od sljedećih obaveza ili zabrana: a) pismeno izvinjenje žrtvi, b) naknada štete, c) plaćanje odgovarajuće kompenzacije ili vršenje neplaćenog društveno korisnog rada u korist zajednice (ukoliko je šira zajednica oštećena krivičnim djelom), d) učestvovanje u procesu medijacije između učinitelja i žrtve, e) učešće u programima odvikavanja od upotrebe alkohola ili droga i f) zabrana posjećivanja određenih mjesta ili sastajanja sa određenim osobama.⁴⁹

Kada je riječ o primjeni mjera opomene maloljetnika od strane policije u Engleskoj i Velsu, na osnovu zvaničnih statistika može se zaključiti kako je obim njihove primjene tokom posljednjih godina bio na više nego zavidnom nivou, s obzirom da je približno jednoj trećini procesuiranih maloljetnika izrečena neka vrsta opomene, dok je prema približno dvije trećine maloljetnika pokrenut krivični postupak i izrečena neka od krivičnih sankcija, a što se može vidjeti na osnovu narednog tabelarnog prikaza.

Tabela 1. Primjena policijskih opomena u Engleskoj i Velsu (2016-2020)⁵⁰

Godina	Policijske opomene	Sankcija	Ukupno procesuiranih
2016	18000 (31,9%)	38400	56400
2017	13500 (34,4%)	25700	39200
2018	11000 (47,8%)	23000	34000
2019	8600 (30,8%)	19300	27900
2020	7200 (29,8%)	16900	24100

48 Dodatna razlika između prvoispomenute opomene i uvjetne opomene jeste da u slučaju uvjetne opomene upućivanje maloljetnika ka timovima za maloljetne učinitelje nije fakultativne, već obigatorne naravi. Tako: Muskala, M., *Diversion in Juvenile Justice in England and Wales*, Resocijalizacija Poljska – Polish Journal of Social Rehabilitation, no. 8/2014, str. 230-231

49 Partington, M., *Introduction to the English Legal System*, Oxford University Press, 2018, str. 107

50 Izvor podataka: *Youth Justice Statistics England and Wales*, Youth Justice Board/Ministry of Justice, 2016/17, 2017/2018, 2018/2019, 2019/20, 2020/2021

3.2. Mjere policijske diverzije u Republici Irskoj

Praksa primjene alternativnih (diverzionih) mjera prema maloljetnicima u sukobu sa zakonom od strane policijskih službenika u Republici Irskoj egzistira još od 60-ih godina XX vijeka, no isto kao i u Engleskoj i Velsu ona sve do početka XXI vijeka nije imala legislativno utemeljenje. Stupanjem na snagu *Children Act-a* iz 2001. godine predmetna praksa je ozakonjena, te su u irsko maloljetničko krivično zakonodavstvo uvedene dvije vrste policijskih diverzionih mjera za maloljetnike pod nazivom: a) neformalna (*Informal Caution*) i b) formalna opomena (*Formal Caution*).⁵¹

Pretpostavka za iziricanje obje vrste opomene jeste da maloljetnik preuzme odgovornost za učinjeno krivično djelo, te pristane na iziricanje datih mjere,⁵² koje u prisustvu roditelja ili staratelja izriče posebno obučeni policijski službenik za maloljetnike (*tzv. Juvenile Liaison Officers*),⁵³ s tim da on prije toga mora pribaviti saglasnost direktora Nacionalnog policijskog ureda za diverzione programe maloljetnika (*Garda Youth Diversion Office*).⁵⁴ Načelno, *neformalna opomena* se izriče kada se radi o relativno lakšem i prvoučinjenom krivičnom djelu, dok se *formalna opomena* izriče onda kada su u pitanju nešto teža krivična djela ili je u pitanju slučaj maloljetničkog recidivizma, čijem iziricanju može prisustvovati i oštećeni, kako bi primio izvinye- nje i(li) naknadu štete od strane maloljetnika.⁵⁵

51 Treba istaći da u Republici Irskoj postoji još jedan oblik jednostavnog alternativnog postupanja koji se ogleda u nepoduzimanju *bilo kakve naknadne akcije* protiv maloljetnika (*eng. No Further Action*).

52 Seymour, M., Ireland, u: Decker, S., Marteache, N. (eds.), *International Handbook of Juvenile Justice*, Second Edition, Springer, 2017, str. 333

53 Policijski službenici za maloljetnike djeluju u okviru Ureda policije za maloljetnike (*Juvenile Liaison Office*), koja egzistira na nivou svakog distrikta, a čiji rad koordinira Nacionalni ured za maloljetnike (*National Juvenile Office*), koji čini jedan od ureda Nacionalne policije Republike Irske poznate kao *Garda Síochána*.

54 Seymour, M., Ireland, u: Decker, S., Marteache, N. (eds.), *International Handbook of Juvenile Justice*, Second Edition, Springer, 2017, str. 333

55 O'Dwyer, K., *Victim-Offender Mediation with Juveniles in the*

Ukoliko je maloljetniku izrečeno formalna opomena uz nju se određuje i nadzor policijskog službenika za maloljetnike u trajanju do 12 mjeseci.⁵⁶ Tokom nadzora policijski službenik može predložiti održavanje *konferencije* (eng. *Conference*), kao foruma restorativne naravi, koji ima za cilj kreiranje akcionog plana za preveniranje budućeg delinkventnog ponašanja maloljetnika, uz uslov da roditelji ili staratelji maloljetnika pristanu da učestvuju u radu konferencije. Osim njih, u radu iste učestvuje *facilitator* (koji je član *Garda Síochána*), maloljetnik, žrtva, predstavnici agencija koje se bave radom sa maloljetnicima, kao i druge osobe za koje se pretpostavlja da mogu doprinijeti radu konferencije ili njihovo prisustvo zahtjeva maloljetnik, odnosno neko od članova njegove porodice.⁵⁷ Akcioni plan može uključivati neku od slijedećih obaveza maloljetnika: a) da se izvini žrtvi ili da je finansijski obešteti, b) da učestvuje u društveno korisnim aktivnostima, c) da redovno pohađa školu ili odlazi na posao, d) da izbjegava posjećivanje određenih mjesta i druženje sa određenim osobama, kao i e) da učestvuje u bilo kojem programu kojim bi se preduprijedio njegov kriminalni povrat.⁵⁸

Zaključno, u Republici Irskoj policija sve slučajeve maloljetnika za koje se sumnja da su učinili neki delikt dužna je uputiti ka direktoru Nacionalnog policijskog ureda za diverziona programe maloljet-

---

Republic of Ireland u: Mestitz, A., Ghetti, S. (eds), *Victim-Offender Mediation with Youth Offenders in Europe*, Springer, Dordrecht, 2005, str. 51

56 Vidi više u: O'Dwyer, K., *The Juvenile Justice System in Ireland* u: Giostra, G., Patane, V. (eds.), *European Juvenile Justice Systems*, Giuffrè Editore, 2007, str. 210

57 Predmetne konferencije se realiziraju u okviru službe pod nazivom Youth Conference Service (YCS) i iste se osim kao diverziona mjere od strane policijskih službenika mogu primjenjivati i od strane nadležnog tužitelja, ali i od strane suda u procesu izvršenja određenih krivičnih sankcija. Tako: Haydon, A., McAlister, S., *Young People, Crime and Justice in Northern Ireland* in: McAlinden, A., Dwyer, C. (eds.), *Criminal Justice in Transition: The Northern Ireland Context*, Hart Publishing, 2015, str. 328

58 Walsh, D., Ireland u: Dunkel, F., Grzywa, J., Horsfield, Ph., Pruin, I. (eds), *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and Reform Developments*, Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2010, str. str. 731

nika,⁵⁹ koji rukovodeći se određenim kriterijima donosi odluku da se prema maloljetniku može primijeniti neka od spomenutih diverzionih mjera ili pak da je predmet neprikladan za primjenu programa diverzije, u kom slučaju policija takve predmete upućuje ka tužilaštvu radi krivičnog gonjenja maloljetnika. Zvanične statistike pokazuju da se tokom zadnjih godina znatno veći broj slučajeva maloljetničkog prestupništva okončao primjenom diverzionih mjera u odnosu na one koji su ocjenjeni neprikladnim za primjenu mjera diverzije. S tim u vezi, primjera radi, u Republici Irskoj tokom 2019. godine u 6960 (37%) slučajeva maloljetnicima je izrečena neformalna opomena, u 4,046 (22%) slučajeva formalna opomena, u 125 (0.7%) slučajeva formalna opomena restorativne naravi (restorative caution), u 231 (1%) slučaju je primjenjen institut no further action, 1,143 (6%) slučajeva nije bilo okončano na kraju godine, dok je u samo 6,062 (33%) slučajeva odlučeno da isti nisu podobni za upućivanje na diverzione programe^{60, 61}

3.3. Vansudske mjere za maloljetnike u Kanadi

U Kanadi se maloljetnicima u krivičnopravnom smislu smatraju mlade osobe uzrasta od 12 do navršениh 17 godina.⁶² Njihov pozitiv-

59 Vidi: <https://www.garda.ie/en/crime-prevention/community-engagement-offices/garda-youth-diversion-bureau/> (pristup: 29.11.2022.)

60 *Annual Report of the Committee Appointed to Monitor the Effectiveness of the Diversion Programme*, Garda Youth Diversion Bureau, 2019, str. 28

61 Kada je riječ o obimu slučajeva maloljetničkog prestupništva koji su ocjenjeni neprikladnim za upućivanje na diverzione programe, zbog čega je policija povodom istih podnosila izvještaje nadležnim tužilaštvima radi procesuiranja maloljetnika, on je tokom prethodnih godina bio još i niži, te je u 2018. iznosio 31%, u 2017. godini 29%, a tokom 2016. samo 17%. Uporedi: *Annual Report of the Committee Appointed to Monitor the Effectiveness of the Diversion Programme*, Garda Youth Diversion Bureau, 2016, 2017 i 2018.

62 Pru, Ž., *Kanadski zakon o krivičnom gonjenju maloletnika u: Krivičnopravna pitanja maloletničke delinkvencije*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2008., str. 38

no-pravni status uređen je *Zakonom o maloljetničkom krivičnom pravosuđu* (*The Youth Criminal Justice Act*) (u daljem tekstu: YCJA) iz 2002. godine.⁶³ Jedna od temeljnih novina koju donosi ovaj zakon u odnosu na raniji Zakon o mladim prestupnicima (*Youth Offenders Act*) iz 1984. godine (u daljem tekstu: YOA) jeste da su u okviru YCJA proširene zakonske mogućnosti primjene alternativnih (diverzionih) mjera prema maloljetnicima u sukobu sa zakonom, kao i paleta tih mjera.⁶⁴ YCJA diverzione mjere koje se mogu primjenjivati prema maloljetnim prestupnicima naziva vansudske mjere (*extrajudicial measures*), u koje spadaju: (a) mjera nepreduzivanja aktivnosti prema maloljetniku (*no further action*), (b) upozorenje (*warning*), (c) opomena (*caution*), (d) upućivanje na programe lokalne zajednice (*referral to a community program*), (e) tužilačka opomena (*Crown caution*) i vansudske sankcije (*extrajudicial sanctions*). Premda su vansudske mjere prevažno namjenjene za reagiranje na lakše oblike primarnog, odnosno situacionog nenasilničkog prestupništva maloljetnika, one se mogu primjenjivati i prema maloljetnim recidivistima koji su prethodno bili podvrgnuti takvim mjerama, odnosno koji su već bili oglašeni krivim za učinjeno krivično delo.⁶⁵

Prve četiri vansudske mjere primjenjuje policijski službenik, dok je primjena dvije posljednje u nadležnosti državnog tužitelja.⁶⁶ Kada

63 Semotiuk, K., *Evaluating the Extrajudicial Measures and Sanctions within the Youth Criminal Justice Act*, *Crossing Borders*, Vol. 3, no. 1, 2021, str. 1

64 Zahvaljujući toj činjenici već tokom prve godine primjene YCJA obim izricanja diverzionih mjera prema maloljetnicima od strane policije povećan je za 17%. Tako: Bala, N., Roberts, J., V., *Canada's Juvenile Justice System: Promoting Community-Based Responses to Youth Crime* u: Junger-Tas, J., Decker, S. H. (eds.), *International Handbook of Juvenile Justice*, Springer, 2006, str. 48

65 Batričević, A., *Vansudske mere i vansudske sankcije u maloletničkom krivičnom pravu Kanade*, *Strani pravni život*, vol. 59, br. 2, 2015, str. 178

66 Tužilačka opomena je slična mjeri policijske opomene s tim da je njeno izricanje u nadležnosti tužilaštva. S druge strane, vansudske sankcije predstavljaju oblik složene diverzije koje nadležni tužitelj može primjenjivati prije pokretanja krivičnog postupka prema maloljetniku ili čak i nakon pokrenutog postupka s ciljem preusmjeravanja društvene reakcije ka vansudskim tijelima ili agencijama. Neke od

je riječ o mjeri nepreduzivanja aktivnosti prema maloljetniku (no further action) istu policijski službenik može primjeniti kada ocijeni da poduzimanje određenih procesnih aktivnosti prema maloljetniku nije potrebno zbog bagatelne i primarne prirode krivičnog djela.⁶⁷

Što se tiče mjere pod nazivom upozorenje (warning) ona predstavlja oblik tzv. neformalnog upozorenja, koje predstavlja dio tradicionalnih ovlaštenja policijskih službenika da mogu maloljetne učinitelje usmeno opomenuti za učinjeni delikt bez evidentiranja takvog postupanja u službene evidencije. S druge strane, opomena (caution) je formalniji i složeniji oblik policijskog postupanja putem pismenog upozorenja maloljetnom učinitelju, koje se bilježi u službenim evidencijama i koje može uključivati i poziv maloljetnom učinitelju i njegovim roditeljima da dođu u policijsku stanicu radi razgovora o učinjenom krivičnom djelu.⁶⁸

Na kraju, posljednja vansudska mjera čije je izricanje u nadležnosti policije jeste referral to a community programmes, koja predstav-

---

vansudskih sankcija koje se primjenjuju u praksi su: lično izvinjenje ili naknada štete žrtvi, besplatni rad i pomoć žrtvi, učestvovanje u programima savjetovanja, društveno korisni rad za neprofitne organizacije itd. U proces izbora neke od vansudskih mjera i sankcija (ali i klasičnih sankcija) mogu biti uključene tzv. *konferencije*, koje predstavljaju vansudska tijela koja okupljaju predstavnike agencija nadležnih za oblast maloljetničkog prestupništva, maloljetnika i njegove roditelje, žrtvu, te predstavnike lokalne zajednice. Ova tijela analizirajući i diskutujući slučaj maloljetnog prestupnika daju preporuke nadležnim organima (tužitelju ili sudiji) koje bi mjere ili sankcije predstavljale najprimjereniji oblik društvenog reagiranja prema njemu. Širom Kanade susreću se različite forme konferencija, poput konferencija porodičnih grupa (*family group conferences*), komisija za maloljetničko pravosuđe (*youth justice committee*), krugova (*sentencing circles*) itd. Vidi: Bala, N., Roberts, J., V., *Canada's Juvenile Justice System: Promoting Community-Based Responses to Youth Crime* u: Junger-Tas, J., Decker, S. H. (eds.), *International Handbook of Juvenile Justice*, Springer, 2006, str. 46-47; *Youth Justice Conferences and Committees*, Department of Justice Canada (<https://www.justice.gc.ca>, pristup: 02.12.2022.)

67 Extrajudicial Measures, Department of Justice Canada (<https://www.justice.gc.ca>, pristup: 02.12.2022.)

68 *Ibid*

lja mjeru složene diverzije u okviru koje policijski službenik upućuje maloljetnika ka određenim društvenim agencijama radi realiziranja određenih programa koji imaju za cilj da se utječe na maloljetnika da ubuduće ne čini nova krivična djela. Izricanje ove mjere je moguće isključivo uz pristanak maloljetnika. S tim u vezi, primjera radi, policija u oblasti Toronta je u saradnji sa lokalnim agencijama razvila različite programe koji se temelje na principima restorativne pravde, potom programe ličnog savjetovanja maloljetnika, kontrole bijesa, programe borbe protiv krađe itd. Realizacija navedenih programa je moguća pod uvjetom da: (a) maloljetnik preuzme odgovornost za svoje djelo, (b) postoji dovoljno dokaza da je učinio isto, te da (c) dadne pristanak na primjenu nekog od ponuđenih programa. Ukoliko maloljetnik bez opravdanih razloga ne realizira određeni program policijski službenik može inicirati pokretanje krivičnog gonjenja kod nadležnog tužilaštva.⁶⁹

Kada je riječ o obimu primjene policijskih diverzionih mjera prema maloljetnicima u Kanadi vrijedi istaći da su one nakon početka primjene YCJA postale preovladavajući način postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom. S tim u vezi, primjera radi, tokom 2010. godine čak 58% maloljetničkih krivičnih predmeta je od strane policije okončano primjenom pojedinih diverzionih mjera (upozorenje, opomena, upućivanje na programe lokalne zajednice), dok su u 42% slučajeva policijski službenici inicirali podizanje optužnice, odnosno pokretanje krivičnog postupka prema maloljetniku.⁷⁰ Slični pokazatelji zabilježeni su i tokom 2014. godine, tokom koje je 45% maloljetnih učinitelja optuženo i procesuirano pred sudovima za mlade, dok su u 55% slučajeva policijski službenici maloljetnicima izrekli neku od spomenutih vansudskih (diverzionih) mjera.⁷¹

---

69 Samuels-Wortley, K., *Youthful Discretion: Police Selection Bias in Access to Pre-Charge Diversion Programs in Canada*, Race and Justice, vol. 12, no. 2, 2022, str. 393-394

70 *A Statistical Snapshot of Youth at Risk and Youth Offending in Canada*, National Crime Prevention Centre (NCPC), Ottawa, 2012, str. 6

71 *Youth Criminal Justice in Canada: A Compendium of Statistics, Research and Statistics Division and Policy Implementation Directorate*, Department of Justice Canada, 2016, str. 12

4. Policijsko upozorenje u maloljetničkom krivičnom pravu u Bosni i Hercegovini

U okviru velike reforme maloljetničkog krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini koja se je odvijala tokom prethodne decenije, a koja je rezultirala donošenjem posebnih (*lex specialis*) propisa pod nazivom *Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku*, koji autonomno reguliraju krivičnopravni status maloljetnika u Republici Srpskoj,⁷² Brčko distriktu Bosne i Hercegovine⁷³ i Federacije Bosne i Hercegovine,⁷⁴ u domicilni sistem maloljetničkog krivičnog pravosuđa je uvedena alternativna mjera pod nazivom policijsko upozorenje. Nedvojbeno je da su na domicilne zakonodavce u pogledu uvođenja date alternativne mjere inspirativno utjecale preporuke sadržane u ranije spominjanim međunarodnim dokumentima iz predmetne oblasti. Međutim, treba istaći da su stavovi naučne i stručne javnosti o opravdanosti uvođenja iste bili prilično podjeljeni, prije svega zbog činjenice da maloljetnička krivična zakonodavstva država sa prostora kontinentalne Evrope ne baštine ovakvu mjeru.⁷⁵

U svakom slučaju, policijsko upozorenje u domaćem pravu predstavlja alternativnu mjeru koju maloljetnom učinitelju pod određenim zakonskim uvjetima izriče ovlaštena službena osoba (policijski službenik) u okviru radnji postupanja koje prethode pokretanju krivičnog (pripremnog) postupka prema maloljetniku, te koja ima za cilj

72 Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske (u daljem tekstu: ZZPDMKP RS) („Službeni glasnik RS“ br. 13/10, 61/2013 i 68/2020)

73 Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: ZZPDMKP BDBiH) („Službeni glasnik BDBiH“ br. 44/11)

74 Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: ZZPDMKP FBiH) („Službene novine FBiH“ br. 7/2014, 74/2020)

75 O određenim kontraverzama vezanim za (ne)opravdanost uvođenja ove mjere vidi više u: Gurda, V., Husić, D., *Policijsko upozorenje-nova alternativna mjera u maloljetničkom krivičnom pravu u Bosni i Hercegovini*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Tuzli, br. 1/2015, str. 63-65

da se: (a) ne pokreće krivični postupak prema maloljetniku a da se (b) njenom primjenom ipak utječe na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti, kako ubuduće ne bi činio krivična djela (čl. 23. st. 4. u vezi sa čl. 25. ZZPDMKP). Riječ je o najblažem instrumentu reagiranja prema maloljetnim učiniteljima u domaćem pravu, s obzirom da se njenom primjenom izbjegava pokretanje i vođenje krivičnog postupka (diversion), pri čemu se njena sadržina ogleda u upućivanju maloljetniku određenog verbalnog upozorenja i prijekora za učinjeno krivično djelo, bez mogućnosti određivanja bilo kakvih naloga ili zabrana (kao u nekim prethodno spominjanim uporednim zakonodavstvima). Također, imajući u vidu navedeno može se zaključiti da ona predstavlja mehanizam primjene jednostavne diverzije.

4.1. Uvjeti i postupak izricanja policijskog upozorenja

Kada je riječ o zakonskim uvjetima za njeno izricanje, u skladu s odredbama čl. 23. st. 1. i 2., a u vezi sa čl. 9. i 88. ZZPDMKP, ona se može izreći: a) maloljetniku koji je učinio krivično djelo za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine (čl. 22. ZZPDMKP FBiH i čl. 22. ZZPDMKP RS),⁷⁶ b) ukoliko mu ranije nije izricano policijsko upozorenje, primijenjena odgojna preporuka ili izrečena krivična sankcija, te c) ako je to srazmjerno okolnostima i težini učinjenog krivičnog djela. Daljnji uvjeti za izricanje policijskog upozorenja jesu: d) priznanje krivičnog djela od strane maloljetnika, koje e) je dato slobodno i dobrovoljno, te f) ako postoji dovoljno dokaza da je maloljetnik učinio konkretno krivično djelo. Mjera se može izreći samo g) ukoliko njeno izricanje prethodno odobri nadležni tužitelj.

S obzirom na navedene zakonske uvjete može se primjetiti da je mjera policijskog upozorenja u domaćem zakonodavstvu zamišljena kao instrument krivičnopravnog reagiranja isključivo na lakše oblike primarnog prestupništva maloljetnika.

Zanimljivo je da za razliku od pojedinih prethodno analiziranih uporednih zakonodavstava, domaći zakonodavci njenu primjenu ne

---

76 U skladu sa odredbama čl. 22. st. 1. ZZPDMKP BDBiH policijsko upozorenje se može za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora *do jedne godine*.

uvjetuju postojanjem saglasnosti, odnosno pristanka maloljetnika i njegovih roditelja ili staratelja. Takvo zakonsko rješenje potencijalno nije u skladu sa međunarodnim standardima postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom, tačnije sa preporukama Komiteta UN-a o pravima djeteta, koji u svom *Generalnom komentaru br. 24 o pravima djece u sistemu pravosuđa za djecu iz 2019. godine (par. 18)* preporučuje da maloljetnik na primjenu diverzionih mjera mora pristati slobodno i dobrovoljno, to bi u tom smislu trebalo de lege ferenda dopuniti uvjete za izricanje mjere policijskog upozorenja u domaćem pravu.

Kada je riječ o postupku izricanja, odnosno primjene mjere policijskog upozorenja isti je osim odredbama ZZPDMKP bliže uređen i *Pravilnikom o primjeni mjere policijskog upozorenja*⁷⁷ (u daljem tekstu: POPMPU). Kao što je prethodno istaknuto ovu alternativnu mjeru primjenjuje ovlaštena službena osoba u okviru radnji postupanja koje prethode pripremnom postupku (tzv. *predpripremni postupak*), odnosno neposredno nakon ispitivanja maloljetnika, a prije donošenja naredbe o pokretanju pripremnog postupka.

Početne aktivnosti vezane za (pro)ocjenu postojanja zakonskih uvjeta za njenu primjenu vrše se tokom preliminarnog ispitivanju maloljetnika u predpripremnom postupku, koja, u pravilu, vrši tužitelj. No, povodom lakših krivičnih djela, odnosno krivičnih djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine (BD BiH), odnosno do tri godine (FBiH i RS), uz pribavljeno odobrenje tužitelja, maloljetnika ispituje ovlaštena službena osoba *koja posjeduje posebna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih* (v. čl. 88. st. 1-2. ZZPDMKP).

Ovlaštena službena osoba (policijski službenik) ispituje maloljetnika u prisustvu njegovog branitelja, roditelja, staratelja, odnosno usvojitelja. Kada su roditelji, staratelj, odnosno usvojitelj spriječeni prisustvovati ispitivanju, odnosno ako njihovo prisustvo ne bi bilo u interesu maloljetnika, ovlaštena službena osoba ispituje maloljetnika u prisustvu predstavnika organa starateljstva ili predstavnika ustanove za smještaj maloljetnika. Ako maloljetnik, njegov zakonski zastupnik ili srodnici maloljetnika ne uzmu branitelja, o tome se obavještava sudija koji na prijedlog tužitelja ili policijskog službenika postavlja branitelja po službenoj dužnosti (čl. 9. POPMPU).

⁷⁷ „Službeni glasnik RS“, broj 117/2010, „Službeni glasnik BDBiH“, br. 18/2012, „Službene novine FbiH“, br. 90/2015

Policijski službenik je dužan u roku od 24 sata (FBiH i BDBiH), odnosno 8 dana (RS) ispitati maloljetnika, prikupiti dokaze te od posebnog odjela ili službe za maloljetnike nadležnog organa starateljstva pribaviti podatke koji se tiču uzrasta, zrelosti i drugih osobina ličnosti maloljetnika, o sredini i prilikama u kojim on živi (socijalna anamneza),⁷⁸ kao i podatke o ranijem životu maloljetnika. Nakon što obavi naznačene radnje, policijski službenik uz službeni izvještaj može tužitelju dostaviti i obrazloženi prijedlog da se maloljetnik za konkretni slučaj samo upozori (čl. 9. st. 6. POPMPU). Ukoliko tužitelj, rukovodeći se određenim zakonskim razlozima, ocijeni da izricanje policijskog upozorenja ne bi bilo svrsishodno i kriminalnopolitički opravdano, on će odbiti navedeni prijedlog te o tome obavijestiti ovlaštenu službenu osobu, pri čemu je dužan razmatriti mogućnosti i opravdanost izricanja odgojnih preporuka ili donijeti naredbu za pokretanje pripremnog postupka.

No, kada tužitelj, nakon razmatranja prijedloga za izricanje mjere policijskog upozorenja utvrdi da su ispunjeni uvjeti za primjenu mjere i da pokretanje krivičnog postupka ne bi bilo svrsishodno, predmet dostavlja policijskom službeniku i daje odobrenje za izricanje mjere. Najdalje u roku od tri dana od dostavljanja predmeta policijski službenik izriče mjeru policijskog upozorenja čijem izricanju mogu prisustvovati branitelj, roditelj, staratelj ili usvojitelj maloljetnika. Premda takvo što zakonom nije izričito propisano, cijenimo da se njeno izricanje ne bi trebalo svesti na puko saopštavanje/uručenje odluke maloljetniku, već bi isto trebalo biti popraćeno dobro osmišljenim razgovorom, koji bi mogao ostaviti snažan i upečatljiv preventivni dojam na maloljetnika, a u okviru kojeg bi se maloljetniku ukazalo na društvenu neprihvatljivost i štetnost njegovog ponašanja, posljedice koje takvo ponašanje može imati za njega, kao i na mogućnost vođenja krivičnog postupka i izricanje krivične sankcije u slučaju ponovnog učinjenja krivičnog djela. Naravno, ostvarenje ovog cilja bez posebnih znanja i iskustva policijskih službenika vrlo teško je ostvarivo.

Ono što treba dodatno naglasiti jeste činjenica da u postupak

---

78 Duranović, M., Suljagić, S., Ćosić, J., Begić, A., Pačariz, S., *Zaštita i postupanje sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku*, Ministarstvo pravde Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2016, str. 86

izricanja, odnosno primjene mjere policijskog upozorenja ni na koji način nije involviran sudija za maloljetnike, niti se istom u skladu sa odredbama ZZPDMKP može uputiti bilo kakvo pravno sredstvo radi preispitivanja odluke o izricanju policijskog upozorenja. Takvo zakonsko rješenje nije u suglasju sa odredbama čl. 3. *Evropskih pravila o sankcijama i mjerama u predmetima maloljetnih učinitelja krivičnih djela (Rec(2008)11)*, koja propisuje da *sankcije i mjere izriče sud ili ako ih izriče drugi zakonom priznati autoritet, iste će biti podvrgnute hitnom sudskom preispitivanju.*⁷⁹

Zaključno, odluka o izricanju date mjere se bilježi u spisu i izrađuje u pismenoj formi, a policijski službenik ima obavezu da u roku od tri dana od dana izricanja o tome pismeno obavijesti tužitelja, maloljetnika, njegovog branitelja, roditelje, staratelja ili usvojitelja maloljetnika, organ starateljstva, kao i oštećenog, uz navođenje razloga za donošenje ove odluke (v. čl. 10. st. 1-5. POPMPU). Na kraju treba istaći da organizacione jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova vode evidenciju izrečenih mjera policijskog upozorenja, koja nema karakter krivične evidencije o osuđivanosti maloljetnika i ne može se upotrebljavati na način koji bi štetio maloljetniku (čl. 11. POPMPU), a što predstavlja standard koji je sadržan u čl. 18. *Generalnog komentara br. 24 o pravima djece u sistemu pravosuđa za djecu (2019)* Komiteta UN-a o pravima djeteta.

4.2. Obim primjene policijskog upozorenja

Imajući u vidu da policijsko upozorenje predstavlja relativno novu alternativnu mjeru u domaćem maloljetničkom krivičnom pravu, te da su se u pogledu svrsishodnosti i opravdanosti njenog uvođenja javljale izvjesne nedoumice i kontraverze, postavlja se pitanje u kojoj mjeri se ista primjenjuje u praksi od strane ovlaštenih službenih osoba? Statistički pokazatelji o obimu primjene policijskog upozorenja u praksi od strane ovlaštenih službenih osoba različitih policijskih agencija na nivou Bosne i Hercegovine, u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBIH), Republici Srpskoj (RS) i Brčko distriktu Bosne i

---

⁷⁹ Gurda, V., *Evropski instrumenti i standardi u oblasti maloljetničkog krivičnog pravosuđa*, Revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, br. 1-2/2020

Hercegovine (BD BiH) tokom posljednjih pet godina vidljivi su iz sljedećeg tabelarnog prikaza.⁸⁰

Tabela 2. *Primjena policijskog upozorenja u Bosni i Hercegovini (2017-2021) (sumarno)*

Godina	Neriješene i zaprimljene prijave	Naredba o nepokretanju pripremnog postupka	Zahtjev za policijsko upozorenje	Izrečeno policijsko upozorenje	Pokrenuti pripremi postupci	Naredba o obustavi pripremnog postupka	Izrečena odgojna mjera	Izrečen malolj. zatvor
2017	1019	392	55	55	277	26	225	5
2018	918	392	59	51	247	20	179	2
2019	864	335	35	33	212	17	173	1
2020	803	253	24	24	201	10	166	4
2021	796	270	24	23	234	13	163	2

Ono što je primjetno iz navedenog tabelarnog prikaza jeste da se u posmatranom periodu bilježi konstantni pad prijave protiv maloljetnih učinitelja krivičnih djela, a shodno tome i trend opadanja broja odgovarajućih sudskih i tužilačkih odluka, kao i odluka ovlaštenih službenih osoba o izricanju mjere policijskog upozorenja. Pri tome, kada je riječ o mjeri policijskog upozorenja uočava se da je u posmatranom periodu podneseno 197 prijedloga ovlaštenih službenih osoba za primjenu iste, dok je izrečeno 186 mjera, što znači da u relativno malom broju slučajeva (11) (5,6%) postupajući tužitelj nije dao odobrenje za izricanje date alternativne mjere.

Ukoliko se poredi obim izricanja i primjene policijskog upozorenja, kao alternativne mjere koja ima za cilj izbjegavanje vođenje krivičnog postupka sa brojem tužilačkih naredbi o pokretanju pripremnog postupka, dolazi se do zaključka da se omjer maloljetnika prema kojima je okončan krivični predmet primjenom policijskih diverzionih mjera u odnosu na broj maloljetnika prema kojima je pokrenut krivični postupak kretao između 8,9% (2021) i 17,1% (2018). Navedeni statistički pokazatelji vezani za obim primjene mjere policijskog upozorenja u domaćoj policijskoj praksi su znatno manji u odnosu na pokazatelje koji se bilježe u Engleskoj i Velju, te pogotovo u Kanadi i Republici Irskoj.

80 Predmetni tabelarni prikaz urađen je na osnovu zvaničnih podataka Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (VSTV BiH) sadržanih u dokumentima „Struktura kriminala“ za 2017, 2018, 2019, 2020 i 2021. godinu. Uporedi: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/141/kategorije-vijesti/1198/1363/114475> (pristup: 05.12.2022.)

No, takvo što ne iznenađuje imajući u vidu višedecenijsku praksu primjene mjera policijske diverzije prema maloljetnicima u ovim državama, kao i činjenicu da referentna zakonodavstva pomenutih država poznaju više ovakvih diverzionih mjera, koje se (izuzetno) mogu izricati i maloljetnim povratnicima, kao i povodom težih krivičnih djela. S druge strane, u domaćem pravu egzistira samo jedna policijska diverziona mjera i ista se može primjenjivati jedino prema primarnim i situacionim maloljetnim učiniteljima, te isključivo povodom lakših krivičnih djela.

Ipak, ono što može predstavljati svojevrsni izvor nezadovoljstva vezano za primjenu mjere policijskog upozorenja prema maloljetnim učiniteljima u Bosni i Hercegovini jeste spoznaja da se data mjera u nekim kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine (Livanjski, Sarajevski, Zapadno-hercegovački, Hercegovačko-neretvanski, Bosansko-podrinjski) tokom pojedinih posmatranih godina (2017 i 2018) uopšte nije primjenjivala ili se je primjenjivala u svega nekoliko slučajeva.⁸¹

Razlozi ovako skromne primjene mjere policijskog upozorenja u praksi prevashodno su vezani za nepostojanje nekog od zakonom definiranih uvjeta za njenu primjenu. S tim u vezi, ponekada branitelji savjetuju maloljetnika da se „brani šutnjom“, a što za posljedicu ima da maloljetnik ne priznaje krivično djelo, te mu zbog neispunjenja tog zakonskog uvjeta nije moguće izreći policijsko upozorenje. Nadalje, postoje izvjesni problemi vezani i za prikupljanje evidencija da maloljetniku ranije nije izricano policijskog upozorenja, a što predstavlja jedan od zakonskih uvjeta za izricanje istog. Na kraju, u praksi je gotovo nemoguće u relativnom kratkom zakonskom roku (24 sata) pribaviti neophodne dokaze i socijalnu anamnezu, a što predstavlja procesnu pretpostavku da bi ovlaštena službena osoba mogla tužitelju uputiti prijedlog za primjenu policijskog upozorenja.⁸²

Kada je riječ o posljednjem problemu, s obzirom da je on legislativne naravi, mišljenja smo da bi isti u FBiH i BD BiH mogao biti otklonjen na način da se izmjene odredbe čl. 88 stav 4. ZZPDMKP te

---

81 Pleh, V., *Alternativni modeli u krivičnom zakonodavstvu za maloljetnike u Bosni i Hercegovini*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, LXII – 2019, str. 145

82 Vidi: <https://skupstina.ks.gov.ba/sites/skupstina.ks.gov.ba/files/i.stojanovic.pdf> (pristup: 6.1.2023.)

proširiti zakonski rok u kojem je ovlaštena službena osoba dužna da ispita maloljetnika, prikupi dokaze, te pribavi socijalnu anamnezu *minimalno na osam dana*, a po uzoru na maloljetničko krivično zakonodavstvo u Republici Srpskoj.⁸³

Na kraju, ono što bi bar teoretski moglo doprinijeti proširenju obima primjene mjere policijskog upozorenja u Bosni i Hercegovini jeste da se po uzoru na analizirana uporedna zakonodavstva otvore zakonske perspektive njene primjene i povodom težih krivičnih djela. No, mišljenja smo da to u datom trenutku ne bi bilo svrsishodno, s obzirom na kratku historiju njenog normativnog i stvarnog bitisanja, ali i stoga što domaći zakoni poznaju druge diverzione mjere (načelo oportuniteta i odgojne preporuke) koje se mogu primjenjivati i povodom težih krivičnih djela. Ipak, ono što se čini racionalnim jeste da zakonodavac u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine u cilju harmoniziranja svih maloljetničkih krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini izmjeni odredbe čl. 22. st. 1. ZZPDMKP BDBiH, koje predviđaju da se policijsko upozorenje može izreći za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, te po uzoru na ZZPDMKP FBiH i ZZPDMKP RS predvidi da se data mjera može izreći i za teža krivična djela, odnosno krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do *tri godine*.

5. Zaključna razmatranja

Diverzione (alternativne) mjere predstavljaju savremene instrumente reagiranja prema (maloljetnim) učiniteljima krivičnih djela kojim se izbjegava pokretanje krivičnog postupka prema maloljetniku ili se rješavanje krivičnog predmeta preusmjerava ka određenim vansudskim tijelima ili agencijama. U uporednom pravu izricanje ovih mjera može biti u nadležnosti policijskih službenika, tužitelja ili sudije za maloljetnike. Predmet istraživanja ovog rada predstavljale su diverzione mjere čije je izricanje u nadležnosti policijskih službenika. S tim u vezi, analizirane su vrste predmetnih mjera te uvjeti i obim njihovog izricanja u Engleskoj i Velsu, Republici Irskoj, Kanadi

---

83 Ovakav legislativni iskorak zakonodavac u Republici Srpskoj je načinio 2020. godine kroz odredbe čl. 32. *Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku* („Službeni glasnik RS“, br. 68/20)

te u Bosni i Hercegovini.

Kada je riječ o primjeni policijskih diverzionih mjera u uporednom pravu u svim spomenutim državama relevantna zakonodavstva poznaju više takvih mjera. Također, u svim tim državama policijski službenici imaju mogućnosti primjene ne samo jednostavne (proste), već i složene diverzije. Dodatno, premda se ove mjere smatraju primjerenim oblikom reagiranja na lakše oblike primarnog, odnosno situacionog prestupništva maloljetnika, iste se izuzetno mogu primjenjivati i prema maloljetnim povratnicima (recidivistima), kao i prema maloljetnim učiniteljima težih krivičnih djela. Zbog svega navedenog ne čudi da one u praksi pojedinih država, poput Kanade, zadnjih nekoliko decenija predstavljaju preovladavaći način postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom, te da je broj maloljetnih učinitelja kojima su izricane ove mjere veći u odnosu na broj maloljetnika koji su procesuirani pred sudom.

Pa iako međunarodni dokumenti iz oblasti postupanja sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom preporučuju primjenu ovakvih mjera, iste se rijetko susreću u zakonodavstvima država sa prostora kontinentalne Evrope. Jedan od rijetkih izuzetaka jeste Bosna i Hercegovina, čije maloljetničko krivično zakonodavstvo od početka prošle decenije poznaje sličnu alternativnu mjeru pod nazivom policijsko upozorenje. U okviru ovog istraživanja došlo se do saznanja da je obim primjene date alternativne mjere u Bosni i Hercegovini manji u odnosu na obim primjene mjera policijske diverzije u Engleskoj i Velsu te Kanadi. Takvo što ne iznenađuje imajući u vidu da u domaćem pravu egzistira samo jedna mjera ovog tipa, koja predstavlja mehanizam ostvarivanja isključivo jednostavne diverzije, te da se ista može primjenjivati jedino prema primarnim maloljetnim prestupnicima povodom lakših krivičnih djela.

Također, utvrđeno je da se data alternativna mjera u pojedinim kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine uopće ne primjenjuje ili se primjenjuje u krajnje skromnom obimu. S tim u vezi, identificirani su određeni razlozi zbog kojih policijski službenici u tim kantonima ne primjenjuju ovu mjeru izbjegavanja krivičnog postupka prema maloljetnim učiniteljima krivičnih djela, te su definirani i određeni prijedlozi koji bi *pro futuro* mogli dovesti do njene češće primjene.

Literatura:

1. Alain, M., Corrado, R., Reid, S. (eds.), *Implementing and Working with the Youth Criminal Justice Act across Canada*, University of Toronto Press, Toronto, 2016,
2. Batričević, A., *Vansudske mere i vansudske sankcije u maloletničkom krivičnom pravu Kanade*, Strani pravni život, vol. 59, br. 2, 2015,
3. Carić, M., *Načelo svrhovitosti (oportuniteta) kaznenog progona iz čl. 175 Zakona o kaznenom postupku i njegova primjena u praksi*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 8, broj 1/2001,
4. Crawford, A., Newburn, T., *Youth Offending and Restorative Justice*, Willan Publishing, 2003
5. Decker, S., Marteache, N. (eds.), *International Handbook of Juvenile Justice*, Second Edition, Springer, 2017,
6. Dunkel, F., *Youth Violence and Juvenile Justice in Germany* u: Dunkel, F., Drenkhahn, K. (eds.), *Youth Violence, New Patterns and Local responses - Experiences in East and West*, Forum Verlag Godesberg, Monchengladbach, 2003,
7. Dunkel, F., Grzywa, J., Horsfield, P., Pruin, I. (ur.), *Juvenile Justice Systems in Europe, Current Situation and Reform Developments*, 2nd revised edition (vol. 1), Forum Verlag Godesberg, 2011, vol. 1,
8. Dunkel, F., *Juvenile Justice Systems in Europe - Reform Developments Between Justice, Welfare and 'New Punitiveness'*, Kriminologijos studijos, no. 1/2014,
9. Duranović, M., Suljagić, S., Ćosić, J., Begić, A., Pačariz, S., *Zaštita i postupanje sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku*, Ministarstvo pravde Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2016,
10. Gavrielides, T. (ed.), *Comparative Restorative Justice*, Springer, 2021,
11. Gillespie, A., Weare, S., *The English Legal System* (6th Edition), Oxford University Press, 2017,

12. Giostra, G., Patane, V. (eds.), *European Juvenile Justice Systems*, Giuffrè Editore, 2007,
13. Gurda, V., *Odgojne preporuke kao alternativa krivičnom postupku prema maloljetnicima i njihova primjena u praksi*, Anali Pravnog fakulteta u Zenici, br. 8, 2011,
14. Gurda, V., *Novine u oblasti alternativnih mjera i sankcija u maloljetničkom krivičnom pravu Bosne i Hercegovine*, Društveni ogleđi, vol. 2., br. 1, 2015,
15. Gurda, V., Husić, D., *Policijsko upozorenje-nova alternativna mjera u maloljetničkom krivičnom pravu u Bosni i Hercegovini*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Tuzli, br. 1/2015,
16. Gurda, V., *Evropski instrumenti i standardi u oblasti maloljetničkog krivičnog pravosuđa*, Revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, br. 1-2/2020
17. Hirschel, D., Wakefield, Sasse, S., *Criminal Justice in England and United States* (second edition), Jones and Bertlett Publishers, 2008,
18. Hopkins Burke, R., Young People, *Crime and Justice* (second edition), Routledge, 2017,
19. Johnstone, G., Van Ness, D. (eds.), *Handbook of Restorative Justice*, Willan Publishing, 2007,
20. Jovašević, D., *Evropski standardi i neformalne mere u maloljetničkom krivičnom pravu*, Evropsko zakonodavstvo, Beograd, god. IX, br. 33-34, 2010,
21. Junger-Tas, J., Dunkel, F. (eds.), *Reforming Juvenile Justice*, Springer, Dordrecht, 2009,
22. Karović, S., Maloku, A., Shala, S., *Maloljetničko krivično pravo u Bosni i Hercegovini sa osvrtom na krivičnopravni položaj i odgovornost maloljetnika*, Kriminalističke teme, god. XX, br. 1-2, 2020,
23. Kovačević, M., *Diverzioni koncept postupanja prema maloljetnim učinocima krivičnih dela – opšta razmatranja i osvrt na Srbiju*, Pravni zapisi, god. VI, br. 1/2015
24. Mitrović, Lj., *Vaspitne preporuke i njihova primjena u uporednom pravu*, Godišnjak Fakulteta pravnih nauka (Banja Luka), god. 3, br. 3/2013,

25. Mestitz, A., Ghetti, S. (eds), *Victim-Offender Mediation with Youth Offenders in Europe*, Springer, Dordrecht, 2005,
26. Muskala, M., *Diversion in Juvenile Justice in England and Wales*, Resocijalizacija Polska – Polish Journal of Social Rehabilitation, no. 8/2014,
27. Partington, M., *Introduction to the English Legal System*, Oxford University Press, 2018,
28. Pleh, V., *Alternativni modeli u krivičnom zakonodavstvu za maloljetnike u Bosni i Hercegovini*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, LXII – 2019,
29. Puharić, B., Radić, I., *Primjena načela svrhovitosti u postupanju prema maloljetnicima*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015
30. Pru, Ž., *Kanadski zakon o krivičnom gonjenju maloletnika u: Krivičnopravna pitanja maloletničke delinkvencije*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2008,
31. Radulović, Lj., *Maloletničko krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2010,
32. Radulović, D., *Alternativne mjere i krivične sankcije za maloljetnike u maloljetničkom krivičnom zakonodavstvu Crne Gore u: Stevanović, I. (ur.), Pravda po meri deteta*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2018,
33. Samuels-Wortley, K., *Youthful Discretion: Police Selection Bias in Access to Pre-Charge Diversion Programs in Canada*, Race and Justice, vol. 12, no. 2, 2022,
34. Semotiuk, K., *Evaluating the Extrajudicial Measures and Sanctions within the Youth Criminal Justice Act*, Crossing Borders, Vol. 3, no. 1, 2021,
35. Siegel, L., Welsh, B., *Juvenile Delinquency: Theory, Practice and Law*, Cengage Learning, 2018,
36. Sijerčić-Čolić, H., *Sudstvo za maloljetnike kao ključni element nacionalne politike ljudskih prava i restorativna pravda za maloljetnike – savremena kretanja u maloljetničkoj delinkvenciji i sudstvu za maloljetnike u Bosni i Hercegovini*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, LIII – 2010,

37. Simović, M., Jovašević, D., Mitrović, Lj., Simović-Nišević, M., *Komentar Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske*, Međunarodno udruženje naučnih radnika – AIS, Banja Luka, 2010,
38. Stevanović, I., *Nova zakonska rešenja o maloletnicima: značaj alternativa institucionalnom tretmanu (u svetlu reintegracije izvršilaca i osnaživanja žrtava)*, Temida, Beograd, br. 1/2006,
39. Stevanović, I., Vujić, P., *Vaspitni nalozi i načelo ne bis in idem u: Načelo ne bis in idem i pravna sigurnost građana (međunarodni pravni standardi, regionalna zakonodavstva i iskustva u primeni)*, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2022,
40. Wang, J., Weatherburn, D., *Are Police Cautions a Soft Option? Reoffending Among Juveniles Cautioned or Referred to Court*, *Australina and New Zealand Journal of Criminology*, vol. 52, no. 3, 2018
41. Wilson, H., Hoge, R., *The Effect of Youth Diversion Programs on Recidivism: A Meta-Analytic Review*, *Criminal Justice and Behavior*, vol. 40, no. 5/2013,
42. Winterdyk, J. (ed.), *Juvenile Justice Systems: International Perspectives*, CRC Press Taylor & Francis Group, 2015.

APPLICATION OF DIVERSION MEASURES TO JUVENILE OFFENDERS BY POLICE OFFICERS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA AND COMPARATIVE LAW

Vedad Gurda, Associate Professor
Faculty of Law, University of Tuzla
email: vedad.gurda@untz.ba

Elis Musić, MA
Ministry of Internal Affairs of Tuzla Canton
e-mail: musicelis08@gmail.com

SUMMARY

In this article, the authors discuss the legal nature, types and most significant benefits of the application of alternative (diversion) measures for juvenile offenders. Particular attention is given to diversion measures imposed by police officers. In this respect, such measures have been analyzed in relevant legislation and practice in England and Wales, the Republic of Ireland, Canada and Bosnia and Herzegovina. It was found out that police diversion measures against minors are applied much more often in the mentioned countries of the Anglo-American legal tradition than in Bosnia and Herzegovina. The reasons for this should be found in the fact that the laws of these countries know more types of these measures, and that the legal possibilities of their application are much wider compared to the juvenile criminal legislation in Bosnia and Herzegovina.

Keywords: *alternative measures, diversion, juvenile offenders, police warning*